

לוח השבוע

בערבית של שבת שתיים. המסופק אם שאל 'טל ומטר', עד מלאות שלושים יום מהיום" [עד ערבית אור לז' כסלו ולא עד בכלל], דינו כמי ששכח לאומרו".

הערב, מוצאי שבת-קודש אור ליום ראשון, אפשר לראשונה לקדש את הלבנה, למנהגנו שממתינים עד שבעה ימים מהמולד [מנהגי 'קידוש לבנה' פורטו ב'התקשרות' גיליון יב].

יום שני

ח' במרחשוון

תענית 'שני' קמא. בימינו אלה, אין נוהגים בתעניות בה"ב, גם (ואדרבה – בעיקר) בחוגי

החסידים. כמובן, הנוהגים להתענות – ימשיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו חולשת בריאות הגוף; אך חובת הכול היא להוסיף ב'ימי רצון' אלו בקו השמחה בגלוי, ב'פיקודי ה' ישרים, משמחי לב"¹².

יום חמישי

י"א במרחשוון

תענית 'חמישי'.

(?) ע"פ הריטבי"א שגם מי שסיים לומר תחנונים וחזור לראש התפילה, איצ' לומר פסוק זה, ונשאר בצי"ע.
10) אף השייך אינו מוחזק עד ל' יום, ראה לקט ציונים והערות לשו"ע אדה"ז ס"י קיד סו"ס י.
11) על-פי שו"ע אדה"ז ס"י קיד ס"י, שערייתשובה הניל

בשם הריטבי"א, וקצות השולחן ס"י כא ס"ו.
12) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258 ואילך, וראה שם ביאור טעמו של דבר – אם כי הרבי נשיא דורנו בעצמו הקפיד להתענות בתעניות אלו.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות ל"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תפד

ערב שבת-קודש

פרשת נח

ה' במרחשוון ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

אם נעשה שליח ציבור – ישאל בחזרת-הש"ץ כבני חו"ל.

אין מפסיקים להכריז 'טל ומטר' לפני תפילת שמונה-עשרה.

שכח 'טל ומטר' ונזכר בתוך הברכה, קודם "ה" של סיום הברכה, חוזר ל"ותן טל ומטר" וממשיך כסדר. נזכר אחר שאמר "ה" שם, מסיים הברכה ואומר "ותן טל ומטר לברכה" קודם "תקע" בשופר. נזכר לאחר שהתחיל "תקע", יאמר זאת בברכת "שמע קולנו", לפני "כי אתה שומע". שכח גם שם, ונזכר אחר ה' של סיום הברכה, יסיים "למדני חוקיך", יאמר "ותן טל ומטר לברכה", וימשיך "כי אתה שומע". סיים הברכה, יאמר זאת שם. נזכר לאחר שהחל "רצה", חוזר ל"ברך עלינו". נזכר לאחר שסיים "יהיו לרצון" האחרון, חוזר לראש התפילה.

שכח 'טל ומטר' ונזכר כשהגיע זמן התפילה הבאה, מתפלל בתפילה הבאה פעמיים שמונה-עשרה: הראשונה לחובת התפילה הנוכחית והשנייה כתשלומין לתפילה הקודמת. אולם אם נזכר אחר מנחת ערב-שבת, לא יתפלל

שכח 'טל ומטר' ונזכר כשהגיע זמן התפילה הבאה, מתפלל בתפילה הבאה פעמיים שמונה-עשרה: הראשונה לחובת התפילה הנוכחית והשנייה כתשלומין לתפילה הקודמת. אולם אם נזכר אחר מנחת ערב-שבת, לא יתפלל

שבת-קודש פרשת נח

ו' במרחשוון

הפטרה: "רני עקרה... אמר מרחמך ה'" (ישעיה נד, א-י).

כימינו אלה אין מכריזים ומברכים תענית בה"ב (ראה להלן).

בקריאת התורה בפרשת 'לך-לך', במנחת שבת, וכן כימי שני וחמישי, קוראים לעליית 'לוי' עד 'והכנעני או בארץ'; ול'ישראל'; ו'ירא ה' אל אברם... וחיתה נפשי בגללך'.

יום ראשון

ז' במרחשוון

מוצאי-שבת-קודש. בתפילת ערבית במוצאי-שבת-קודש זו, מתחילים בארץ-ישראל לשאול 'טל ומטר' בברכת השנים. בן ארץ-ישראל הנמצא בחוץ-לארץ וכן חו"ל הנמצא בארץ-ישראל – כל אחד מהם ישאל כבני הארץ שנמצא בה. אם התחיל לשאול בארץ-ישראל בן במרחשוון ואחר-כך יצא לחו"ל, ממשיך לשאול כבני ארץ-ישראל; אך

1) ספר המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חבי"ד.
2) ספר המנהגים עמ' 14. לוח כולל-חבי"ד. הטעם הוא, כנראה, כדי להתחיל ולסיים בדבר טוב (רמ"א סו"ס קלח. ועיי' שער-אפרים שער ז סו"ו ונו"כ).
3) שו"ע אדה"י סי' ק"ו ס"א.
4) קצות השולחן סי' כא ס"א.
5) לוח כולל-חבי"ד. ועיי' ההנהגה בראש-חודש (ראה בגיליון 'התקשרות' הקודם; ובקל-יחומר מנחה) יש לטפוח על השולחן כדי להזכיר זאת לציבור. ואכן מסר הרה"ח רי"ל ש"י גורון, שלמיטב זכרונו, פעם שאל אותו כי"ק אדמו"ר נשיא דורנו למה לא טפחו על השולחן להזכיר אמירת טל ומטר.
6) מכאן ואילך עלפי שו"ע אדה"י סי' ק"ו ס"ד, ולוח כולל-חבי"ד.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' במרחשוון ה'תשס"ד – י"ב במרחשוון ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' במרחשוון	הלי יסודי התורה. פרק ד-ו.	קסז לשבות.. רמח לון.. אין לו מצות לא תעשה. א מצוה ראשונה.. קנב שלא לשבור.. בו.	מ"ע ג. ד. ט.
ז'	במרחשוון	פרק ז-ט.	מצות לא תעשה. א מצוה ראשונה.. קנב שלא לשבור.. בו.	מל"ת סג. סה. מ"ע קעב.
א'	ז' במרחשוון	פרק יו"ד. הלי דעות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	קנב שלא להוציא.. רמד שלא לגנוב.. ממון.	מל"ת סד. מ"ע ח. ו. רו.
ב'	ח' במרחשוון	פרק ג-ה.	רמה שלא לגזול.. ששה שלא ירבה.. מאד.. אלו הם.. ובין לא תעשה.	מ"ע רז. מל"ת שב. מ"ע רה. מל"ת שג.
ג'	ט' במרחשוון	פרק ו-ז. הלי תלמוד תורה.. בפרקים אלו. פרק א.	וראיתי לחלק.. ספר המדע הלכותיו.. ספר נשים.. וחי מצות לא תעשה.	מל"ת רנו. שא. דש. שה.
ד'	י' במרחשוון	פרק ב-ד.	ספר קדושה הלכותיו.. ספר קרבנות.. וי"ט מצות לא תעשה.	מ"ע יא.
ה'	י"א במרחשוון	פרק ה-ז.	ספר טהרה הלכותיו.. ספר שופטים.. בעזרת ש-ד.	מ"ע רט.
ו'	י"ב במרחשוון	הלי עבודת כוכבים וחקותיהם.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	משוך חסדך וגוי.. ספר המדע והוא ספר ראשון.. הלי יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת י. מז. ס. ו. ה. ב. ג. ד. טו. מ"ע קפ. מל"ת כג. כד.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמנ חממה	זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת חממה***	צאת הכוכבים
	120 לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ה' במרחשוון	3.56	4.43	5.04	6.02	8.40	11.24	11.54	4.52.0	5.17
ז', ו' במרחשוון	3.57	4.44	5.05	6.02	8.40	11.24	11.54	4.51.2	5.16
א', ז' במרחשוון	3.57	4.44	5.06	6.03	8.40	11.24	11.54	4.50.3	5.15
ב', ח' במרחשוון	3.58	4.45	5.07	6.04	8.41	11.24	11.54	4.49.5	5.15
ג', ט' במרחשוון	3.59	4.46	5.07	6.05	8.41	11.24	11.54	4.48.6	5.14
ד', י' במרחשוון	4.00	4.47	5.08	6.06	8.41	11.24	11.54	4.47.8	5.13
ה', י"א במרחשוון	4.00	4.47	5.09	6.07	8.41	11.24	11.54	4.47.0	5.12
ו', י"ב במרחשוון	4.01	4.48	5.10	6.07	8.42	11.24	11.54	4.46.3	5.12

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
נח	4.15	5.28	4.30	5.29	4.20	5.28	4.34	5.30
לך-לך	4.10	5.23	4.24	5.24	4.14	5.22	4.28	5.25

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שיעורי צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לא שמעתי [=שצריכים לומר הפסוקים].
ולא שבסופו [=גם לא אודות הפסוקים שיש אומרים בסיום ספר התהילים]: מי יתן גוי –
(אף שבכמה "תהלים" [=ספרי תהילים שונים, כולל בתהילים "אוהל יוסף יצחק" הוצאת קה"ת]
נדפס כן)

ולכן אין בידי להורות בזה.
ככל אופן, יש לומר שב"תהלים" שלאחר התפילה אין צריך לומר
לפניו "לפני נרננה" – כי אינו מתאים להמציאות, שהרי אך זה עתה
התפלל ורנן, ומהו "לכו"!!
ולכן אולי גם יש לשלול אמירתו.

(נדפס ע"י הרה"ח ר' בנימין שי' קליין ב'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשמע ל'שערי הלכה
ומנהג' ח"ה י"ג. כמו-כן נעתק ב'התקשרות' גיליון תמה, לוח השבוע הערה 1 בפתחת ראשי-
תיבות וכד' ובתיקונים קלים בהתאם לציילום כתי"ק המופיע ב'כפר חב"ד' הנ"ל)
תמוה לי, איך למדו ממענה זה ב'התקשרות' שם, דאין מנהגנו לומר פסוקים אלו? הלוא הרבי
כתב "לא שמעתי... ואין בידי להורות בזה" ולפועל אינו מורה! (הגם שיש לומר ד"לא שמעתי"
הכוונה – הואיל ולא שמע, מסיק מזה שאין מנהגנו לאומרו. אמנם לכשתדייק תראה שאינו נכון,
כי הרבי בעצמו ממשיך מהי התוצאה מ"לא שמע", היינו ש"לכן אין בידי להורות" – זאת אומרת
שאף-על-פי שלא שמע כלום בזה, ויש לחשוב דמשום זה אין מנהגנו לאומרו, מכל מקום נשאר
בגדר "אין בידי להורות" – לא לחיוב ולא לשלילה).

ואולי נעמיד זאת בספק, האם אפשר לומר שיש מהמענה הנ"ל ראייה כלשהי לומר את הפסוקים,
מכיוון שהרבי כתב שאחרי התפילה "אולי יש לשלול אמירתו". שאם נפרש את מה שכתב קודם-
לכן שכונתו שאין מנהגנו לאומרו כ"ל, מדוע צריך שלילה יתרה בנוגע לתהילים אחר התפילה?
אבל אם משמע שיש מקום לאומרו או שיש ספק בזה, נוכל לפרש את המענה שאף-על-פי שיש
להסתפק אודות אמירתם לפני תהילים סתם, מכל-מקום בתהילים שלאחרי התפילה יש לשלול
זאת.

על-כל-פנים, מניין המקור לקבוע מסמרות (ומנהג-חב"ד ברור) בזה?

הת' אליהו פלטיאל, תלמיד במתיבתא ליובאוויטש דשיקאנו

תשובת המערכת:

א. בדרך כלל, כשהרבי הגיב על מנהג מסויים (להבדיל מספק או שא"ל, כמובן): "לא שמעתי",
כוונתו שאין זה מנהגנו, כיוון שלא שמע הוראה מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לנהוג כך*. כמו:
'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א ס"ע רנא [לכל אורך המענה הרבי שולל התפילה, וכותב לאב שלא
יתערב בהנהגת בנותיו שאינן אומרות זאת – שעל כך התלונן, כפי ששמעתי ממנו אישית –
מפני ש"לא שמעתי ולא ראיתי"]. ועל-דרך זה שם בסי' נא (הקטע הג'). ר"ס פה. [ועל-דרך-זה
'לא ראיתי' סו"ס פח]. סו"פ פט (אמצע עמ' קצא). ח"ה סו" כו. ועוד.

ב. כיוון שבפנייה שעליה ענה הרבי מענה זה נתבקש הרבי להורות (לרבים, שינהגו כך) – לכן
כתב: "אין בידי להורות בזה".

ג. כשהרבי מתבטא לשלול (עשייה, אמירה וכו'), כוונתו לומר שהנהגה זו אף כשהיא לעצמה
אינה מתאימה כלל, גם לאלה שאינם נוהגים מנהגי חב"ד.

(* ראה בהתקשרות' גיליון תמד עמ' 18 בשם הרה"ח ר' מנחם זאב שי' גרינגלאס (עורך-משותף של 'ספר המנהגים') אודות
הנהגות רבות של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע שנוכרו בספר 'אשכבת דרבי', שלא הסכים הרבי להכניסן בספר המנהגים,
באומרו: 'מי אומר שאלו מנהגי חב"ד? רק מה שמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר שכך יש לנהוג, זה מנהג חב"ד'.)

לזכור תמיד שמקומו האמיתי של יהודי הוא בבית-המקדש

בשבת-קודש זו מסתיימת עבודת חודש תשרי, שכן ביום זה הגיע לביתו שליד נהר פרת אחרון העולים לרגל מיוחד תשרי שואבים קדושה לכל השנה כולה, כולל לכל ענייני העולם שבהם מתעסקים, שיהיו "לשם שמים" ממוזן מיוחד תשרי ממשויכים אחדות הלכות לכל ימי השנה משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. עניינו של שישה במרחשוון (יום שבת זה) – גמר וסיום מועדי חודש תשרי:
איתא במשנה: "שואלין את הגשמים – בשבעה בו (במרחשוון), ט"ו יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון שבישראל (שעלה לרגל, לביתו) לנהר פרת" ("שהוא מקום ישוב היותר רחוק מירושלים, ולא יעצרנו הגשם"), כלומר, הזמן שבו הגיע אחרון שבישראל לביתו בנהר פרת הוא – שישה במרחשוון, ולכן, מיד לאחרי זה, בלי זי מרחשוון, מתחילין לשאול גשמים, שאז, לא יעצור הגשם את האחרון שבישראל, מכיוון שכבר הגיע לביתו לנהר פרת לפני התחלת (שאלת) גשמים, בשישה במרחשוון. ונמצא, שסיום וגמר העלייה לרגל דהג הסוכות הוא – בשישה במרחשוון, שכן, אף אשר התחלת ההליכה לביתו הוא מיד אחר הרגל, ובלשון הכתוב: "ביום השמיני שילח

ב. והנה, אף-על-פי שכל האמור לעיל מדובר אודות העלייה לרגל בזמן שבית-המקדש היה קיים – הרי זה שייך גם לאחרי החורבן, ועד ימינו אלה, בבחינת זכר לזמן הבית. ובמכל-שכן וקל-וחומר:

עבודת הקורבנות – אינה שייכת כלל בזמן הזה, ועד כדי כך, שאסור להקריב קורבנות בזמן הזה. ואף-על-פי-כן, עושים זכר להקרבנות הקורבנות – "תפילות כנגד תמידין

(1 ראה זח"ב ערה, (תוספות): ומאלול בו' עד שיתא בחשון עד דיהדרון בני נשא מחובייהו ויתכפר להון – נתבאר בשיחת ש"פ לך לך תשר"מ.
(2 תענית י"א. וראה רמב"ם הל' תפילה פ"ב הט"ז. טושו"ע ואדה"ז או"ח הל' תפילה ר"ס ק"ז.
(3 שו"ע אדה"ז שם. ועד"ו בריטב"א תענית שם. וראה לקו"ש ח"כ עמ' 54 הערה 6.
(4 מלכים א ה, טו – סיום וחזרת הפטרת שמע"צ.
(5 ש"ך חו"מ סמ"ג סקמ"ז.
(6 זכר ג"כ (נוסף על שתפלות במקום קורבנות הן). ועפ"ז יומתק אמירת פסוקי הקורבנות (ראה שו"ע או"ח ס"א ס"ה.ט. שו"ע אדה"ז שם (מהדו"ב ס"ט. מהדו"ק – ס"א-א"ט)).

תקנום⁷, בבחינת "ונשלמה פרים שפתינו"⁸ (מלשון תשלומין, וגם מלשון שלימות).

ועל-אחת-כמה-יזכמה בנידון-דין, שנוסף לכך ש"אף לאחר החורבן היו מתאספים גם-כן מכל הסביבות בירושלים לרגל כמו שעושים גם היום"¹⁰, הרי, העניין השישה במרחשוון (סיום העלייה לרגל) נוגע **הַלְבָּה** **לְמַעֲשֵׂה** בזמן הזה – הן בנוגע לשאלת גשמים בארץ-ישראל¹¹ (שמתמציתה שותה כל העולם כולו¹²) והן בנוגע לדיני שטרות בכל מקום, שכאשר כותבים בשטר "אחר הרגל", פירושו, "ט"ו יום אחר הרגל"¹³ – הרי בווראי שגם בזמן הזה מודגש עניינו המיוחד דשישה במרחשוון, סיום העלייה לרגל דחג הסוכות.

ג. ויש להוסיף, שעניין זה מודגש עוד יותר – כאשר "עושים גם היום" מעין ודוגמת העניין דעלייה לרגל:

בנוגע לתוכן העניין דעלייה לרגל בעבודה הרוחנית בנפש האדם – מבואר בלקוטי-תורה¹⁴ ש"משחרב בית-המקדש הגם שאין אנו יכולים להשתחוות (עיקר הראייה היא ההשתחוואה שהיה משתחוה ויוצא)", על-כל-פנים נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצוה **במקדש מעט**¹⁵, בית-הכנסת ובית-המדרש, ועל-אחת-כמה-יזכמה בית-הכנסת ובית-המדרש מיוחדים – ועל-דרך – של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹⁶. ואכן "עושים גם היום" – שכמה וכמה

עשיריות ומאות מישאל מטלטלים את עצמם ("טלטולי דגברא" וגם "טלטולי דאיתתא"¹⁶) מביתם ומקומם כדי לשהות במשך מועדי חודש תשרי בד' אמותיו של נשיא דורנו, מעין ודוגמת זכר לעניין דעלייה לרגל בזמן שבית-המקדש היה קיים.

ומכיוון שנמצאים כאן עדיין כמה וכמה שלא מיהרו לחזור לבתיהם מיד לאחר שמחת-תורה, אלא נשארו גם לשישה במרחשוון (שבת זה), ורק לאחר כן עומדים לחזור לבתיהם, איש איש למקומו, המקום שהועידה לו ההשגחה העליונה למלא את תפקידו ושליחותו, "לשכן שמו שם"¹⁷ – אזי מודגש עוד יותר עניינו המיוחד דשישה במרחשוון, סיום וגמר העלייה לרגל.

ד. על-פי-זה מובן, אשר, בעמדנו ביום השבת-קודש שישה במרחשוון, הרי זה הזמן המתאים לחזור ולהדגיש עוד הפעם אודות כל העניינים הקשורים עם (סיום תקופת) מועדי חודש תשרי, עלייה לרגל, והתחלת התקופה ד"ויעקב הלך לדרכו"¹⁸, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו"¹⁹, במשך כל השנה כולה.

ולכל לראש – עניין הברכה, ובלשון הכתוב²⁰ "ויברך את כל קהל ישראל", "שילח את העם ויברכו את המלך ויילכו לאוהליהם שמחים וטובי לב"²¹, כאמור, שאף-על-פי שעניין זה היה מיד לאחר החג, הרי, גמר ושלימות הברכה היא בסיום וגמר העלייה

(14) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

(15) להעיר מ"התמים" ח"ב עמ' קכו: "מיום שחרב בית-המקדש וקד"ק עד אשר יתחיל הש"ת וישלח לנו גואל צדק... ויבנה לנו את ירושלים ויבנה"ק עם הקד"ק, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והביה"כ אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא בית-המקדש שלנו וכו'".

(16) כתובות כח, א. סנהדרין כו, טע"א.

(17) ל' הכתוב – תבוא כו, ב. וראה תורת הבעש"ט עה"פ "היום יום" ח"י אלול. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות ס"ג, ו"ט.

(18) ל' הכתוב – ויצא ל, ב. וראה לקו"ש ח"כ עמ' 556. מכתב ר"ח מרחשוון תשמ"ו ו"ש"ג.

(19) מלכים א ה, ה. ועוד.

(20) שם ח, ג. (הפטרת שמע"צ).

שהקדיש אינו רק להעלותו מדינה של גיהנום אלא זכות ומצווה למת וכפרה לנפשו, והרי גם בשבת אומרים קדיש. והט"ז באו"ח (סי' עא סוף ס"ק ב) כתב, שאונן ביום חול שיש לו מי שיתעסק במת, ילך לבית-הכנסת לומר קדיש כי זה כבודו של מת ומותר לכו"ע. [ובמ"מ שעל הגיליון (ממהרי"ל?) בשו"ע אדה"ז שם הקשה סתירה מהט"ז ביו"ד דמשמע שבחול אין לנהוג כך כלל, ונשאר בצ"ע. וכבר עסקו בזה הבאר היטב, המח"ש והפרמ"ג באו"ח שם (שכתבו שביו"ד שלל רק כשאין לו מתעסקים), ועוד אחרונים].

ולמעשה פסקו ונהגו רבים כהט"ז, לומר קדיש גם לפני הקבורה בין בשבת בין בחול. נקבצו הדעות בזה בשו"ת יביע-אומר (ח"ו חו"ד סי' לג אות א). גם בשדי-חמד (אסיפת-דינים, מערכת אנינות אות כו. בהוצאת קה"ת כרך ד ס"ע 1380) הביא מנהג ארץ-ישראל שהאונן אומר קדיש קודם הקבורה, וכתב שאין לבטל מנהג זה. ולכאורה זהו המנהג שהובא לעיל מס' גשר-החיים לומר קדיש לפני היציאה מהבית. ואם-כן, צריך ביאור מדוע אינם נוהגים גם בהלוויה כאנ"ש. וכנראה, במנהג ירושלים ומנהג חו"ל חוששים (כל אחד לפי מנהגו) שבהליכה לפני המיטה או אף בהגיעה לבית העלמין לאחר הקבורה יש משום פגיעה ב'חרם' האמור, ולכן נמנעו מכך.

ב. כל זה קשור ב"מנהג חו"ל" שנתבאר ע"י הרבי באג"ק.

אבל מכיוון שלדעת אדמו"ר הזקן ניתן לומר קדיש גם לפני הקבורה, המנהג הרווח בין אנ"ש בבית חיינו ובארה"ק ובכל מקום שהם הוא, שלאחר אמירת הקדיש שלפני היציאה, נוסעים הבנים (לא **לאחר** המיטה אלא **לפניה**, או שממחרים ישירות למקום) ומגיעים ליד בתי-הכנסת או הישיבות ששם עוברת ההלוויה כדי לומר שם קדיש, וכשמביאים נפטר מחו"ל אומרים תחילה קדיש בבית הניחבות, בנוסף לבתי הכנסת וכו' שברוך, וכל זה מלבד הקדיש שלאחר הקבורה. וישנם רבים אחרים (מקהילות שונות, שלא מאנ"ש) שגם הם נוהגים כך בארה"ק.

אגב, בנטעי-גבריאלי הל' אבילות (ח"א פי"ז הע' א) מביא מס' נתיב-החיים על דרך-החיים סי' רמד שכתב דמוכח בשו"ע אדה"ז שם דאונן לא יאמר קדיש, והוא טעות – ולא מצאתי זאת בדה"ח עם נתיב-החיים שבסידור תו"א, ד"צ ברוקלין תשמ"ז. ואולי הכוונה לספר אחר בשם דומה.

"מסירות-נפש על מנהג ישראל":

הדבר מופיע כבר בכתבי כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק', ב'ביאור אחרי' קרוב לסופו (דרך מצוותיך קצב ע"א), וז"ל: "ובכל זה יובן גם כן מה שאין מחוייבין למסור את עצמו על קידוש-השם בשעת הגזירה על מצוות-עשה, ומחוייבים למסור על ענף דענף מצוות לא-תעשה כמו ערקתא דמסאנא שהוא רק שינוי מנהג". גם בשיחות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (בלתי מוגה) נמצא הדבר פעמים רבות, ומתן ב'תורת מנחם – התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1940. נקודת העניין מופיעה גם בלקוטי-שיחות כרך יג עמ' 238 ("הטפל דטפל").

הרב יוסף-שמחה גינזבורג, עומר

משמעות הביטוי "לא שמעתי"

כשעורר הרבי (כ' בכסלו תשד"מ, ובשיחות שלאחר מכן) אודות אמירת הפסוק "אך צדיקים" בסיום התפילה, פנה פלוני אל הרבי וכתב כי יש לעורר גם אודות העניין "שצריכים לומר הפסוקים **לבו נרננה וכו'** לפני אמירת תהילים שבסיום התפילה, ולא כמו שיש נוהגים שאומרים תיכף המזמור תהילים".

מענה הרבי מתייחס למילים **שצריכים לומר הפסוקים**:

גם בתימות אחת אין להסיר את הקליפה המחברת אותו עם העלים שבשני צדדין. לכן למעשה אין להסיר את הקליפה כלל.

ובמאמר מרדכי (שם ס"ק ד) כתב שניתן לקחת לולב המכוסה בקליפה זו ולסמוך על כך שהתימות שתחתיו לא נחלקה, ובפרט שגם אם נחלקה מעט אינה נפסלת בכך, והשדיי-חמד (אסיפת דינים, מערכת ארבעה מינים סי' ב אות א, בהוצאת קה"ת דף תרפ"ה ע"א) כתב שכן נוהגין הספרדים שבא"י דקדק לטול לולב סגור בקליפה, ובין האשכנזים יש שאינם מדקדקין בזה, ויש שמדקדקים בהיפך שהיו העלים העליונים פרודים קצת כדי שיבואו לכסס בהם בשעת הנענוע. ומביא שם את הביכורי יעקב (שם ס"ק א) שהביא מהריטב"א בסוכה דף לח, שנענוע הלולב הוא כסכוס העלים דווקא ולא כדעת הגאונים שהיא הולכה והוכאה לבר, ולכן לדעתו צריך להפריד את רוב העלים העליונים, מלבד ג' העליונים ביותר, ומס' רוח חיים (שם) הביא, שהספרדים שלא נהגו בכסכוס אינם נוהגים בזה, ע"כ מהשרי חמד.

אך בבכוריי-יעקב להלן (ס"ק ט) לעניין נחלקה התימות, מסיק: "אם אפשר למצוא לולב שעדיין מחוברין עליו העליונים ע"י אותו ארום שקורין פאסט הוא מצווה מן המוכרח, שבזה יוצא אליבא דכל השיטות". (ודלא כהנהגת החזו"א והקהילות יעקב שמביא בס' פסקי תשובות (שם הע' 13) שהשתדלו לקחת לולב ללא קליפה, שאפשר לברוק את התימות שלו, ולא היית קורא לזה "מחלוקת הפוסקים").

אם-כן, הרבי נהג כהביכוריי-יעקב להעדיף לולב סגור בקליפה, אבל למרות שהידר לכסס את הלולב בכל נענוע, לא נהג כמותו להסיר את הקליפה מעל העלים הצדדיים. ומה טוב אם ימצאו מקורות גם לזה.

ב) בהמשך שם מסופר ש"יש תשובה ארוכה של ה'צמח צדק' לגבי אתרוג שאין בו גומה במקום הפיטם. הוא דן בעניין הגומה והחור, מה הסימן לדעת אם היה פיטם וכו'".

ב'חידושים על הש"ס' דף ע"ב, שם דן ה'צמח-צדק' בנושא הפטמא של האתרוג – לא מצאתי האמור. רק בס' פסקי-תשובות סי' תרמ"ח ס"ו מביא דיון וחומרות בזה מהגאונים המשיכים בני דורנו (כמו בעמ"ח שו"ת מנחת-שלמה, שבט-הלוי, קנה-כושם ועוד). כדאי היה לציין היכן נמצאת תשובה זו (מהצמח-צדק או ממי שכתבה).

שלום וקנין, באר-שבע

בנים בלויה ומסירות-נפש על מנהג

במדור 'בירור ענייני הלכה ומנהג' בשבוע שעבר (גיליון תפג) הושמטו בטעות כמה עניינים בקשר ל"מסירות-נפש על מנהג ישראל" ולעניין "הבנים אינם מלווים". להלן ההשמטות:

"הבנים אינם מלווים":

א. לגבי אמירת קדיש לפני הקבורה, ציין הרבי ל"נ"כ שו"ע יו"ד סי' שעו" (כן צ"ל, ולא כנדפס בטעות באג"ק ח"ג שם "שעו"). – ה"ט"ז שם ס"ק ד כתב: "נראה לי, דמי שמת לו מת בשבת או ביו"ט ואיי-אפשר לקוברו בו ביום, דעל-כל-פנים יאמר קדיש תיכף אחר המיתה, דאין אמירת קדיש תלוי באבילות כלל, אבל בהול אין לעשות כן, דהא כשהוא אונן פטור מן התפילה". מאידך, בנקודות-הכסף שם כתב ש"כיוון דטעם הקדיש הוא שפודה את אביו מגהינום, אם-כן כל זמן שלא נקבר אין בו דין גהינום, וכמדומה שכן נוהגין". ובחידושי הגרשוני שם הביא מדברי הזוהר פ' ויחי ופ' ויקרא, שאין מקום לקדיש עד לאחר "ראטמיר גופא בארעא". וכ"כ בא"ר סי' קלג ס"ק ב. אולם בס' בית-לחם-יהודה שם כתב שראה בכמה קהילות ומנהגים שנוהגים כה"ט, ומבאר

לרגל, בשישה במרחשוון.

ועוד (וגם זה) עיקר – בנוגע ל'עבודה שכל העניינים שהיו בזמן העלייה "עובדין דחול" – ישנם זמנים מיוחדים שבהם לרגל, במשך מועדי חודש תשרי, יומשכו בכל ענייני העבודה במשך כל השנה כולה, דרך ובדוגמת העלייה לרגל ל'בית-המקדש, השנה כולה.

על-ידי הקמת "בית משולש", שיש בו כל ג' העניינים

תורה, תפילה וגמ"ח – בית-הביד – ממשכים את

אור הקדושה דבית-המקדש בכל העולם כולו

וכדלקמן.

אשר על-ידי זה בכוחו לפעול שגם עבודתו בענייני העולם תהיה באופן המתאים, "כל מעשיך יהיו לשם שמים"²³ ו"בכל דרכיך דעהו"²⁴.

ד. ובפרטיות יותר:

גילוי אור הקדושה דבית-המקדש בעת העלייה לרגל, פעל פעולתו גם לאחרי שכל אחד ואחד מ'ישראל חזר למקומו – שגם אז תהיה כללות עבודתו ביתר שאת וביתר עוז, מעין ודוגמת אופן העבודה בבית-המקדש, שלימות הקדושה²⁵.

ועל-דרך זה בנוגע לזמן הזה, ששלימות הקדושה דחודש תשרי, "מרובה במועדו"²⁶, שאז עיקר ההתעסקות היא בענייני קדושה, ובפרט אצל אלו שאינם נמצאים בביתם ובמקומם, כך, שכל התעסקותם אינה אלא בענייני קודש בלבד – יש להמשיכה גם בעבודה ד"ויעקב הלך לדרך", ובמשך כל

ובאותיות פשוטות:

גם כאשר במשך השנה כולה עוסק רוב היום (בהיתר התורה – להיות שייך לזבולון ולא לישכר) בענייני העולם – מכל-מקום, במשך הזמן שחייב להקדיש ללימוד התורה, "כרת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה", נעשה "משכן ומכון ל'שבתו הוא יהודו יתברך", "אושפזיכן לתורה", על-דרך ובדוגמת השראת השכינה במשכן ומקדש²⁷, ומכיוון שכן, הרי מוכן וגם פשוט, שבעת לימוד התורה לא קיים בעולמו שום דבר אחר מלבד לימוד התורה, בכחינת "תורתו אומנתו"²⁸.

שפעולתם גם בעובדין דחול, שהרי, גם כשכותבים "אחר הרגל" בשטרות דמונות פירושו "ט"ו יום אחר הרגל" (כ"ל ס"ב).

(23) אבות פ"ב מ"ב, וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(24) משלי ג, וראה רמב"ם שם. שו"ע ארה"ו אר"ח סקניו ס"ב.

(25) ראה בארוכה תניא פל"ד.

(26) והדגשה יתירה בשנה זו – (א) שנת השמיטה, "שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה" (ר"פ בהר) "שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'" (ספורנו עה"פ), היינו, שיכולים וצריכים להקדיש את השנה כולה ללימוד התורה, (ב) הכנה למצוות

ויתירה מזה, בלשון חז"ל²² "עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי", היינו שגם כאשר במשך כמה שעות היום עוסק במלאכתו, ורק חלק קטן מהיום מוקדש ללימוד התורה, מכל-מקום, "תורתך קבע ומלאכתך עראי", בודעו שעיקר עניינו הוא – תורה, כאמור, "תורתו אומנתו", כולל – שהתורה היא גם האומנות שעל-ידה באה פרנסתו הגשמית, שכן, "ברכת ה' היא תעשירי"²⁸, והמלאכה אינה אלא "כלי ולבוש" בלבד²⁹, ובמילא, לא ייתכן שיפסיק באמצע הלימוד בקשר ומפני ולתועלת דענייני המסחר כו', שהרי הפעולה והמשכת ברכתו של הקב"ה בענייני הפרנסה היא (לא על-ידי ההתעסקות במסחר, כי אם) על-ידי לימוד התורה דווקא. ועל-דרך זה בעת עבודת התפילה – שבזמן התפילה עומד לפני מלך-מלכי-המלכים השם, במעמד ומצב ש"מבע"ה מהמולב, מעין ודוגמת הקרבת הקורבנות בבית-המקדש, "תפילות כנגד תמידיו תקנום"³⁰.

ולא עוד, אלא ש"גם שאר היום שעוסק במשא ומתן – יהיה מכוון לשבתו יתברך (על-דרך ובדוגמת המשכן ומקדש) בנתינת הצדקה שיתן מיגיעו... כנודע מאמר רז"ל³⁰ שמצוות

הצדקה שקולה כנגד כל הקורבנות"³¹. ונמצא, שפעולת מועדי חודש תשרי היא – שגם במשך כל השנה יידע וירגיש שמקומו האמיתי בבית-המקדש, ואילו מה שנמצא ועוסק בענייני העולם, אין זה אלא באופן של עראי³², והכוונה בזה – "לשכן שמו שם", היינו, להמשיך את הקדושה דבית-המקדש במציאות העולם, החל מהעניין ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"³³, בתוך כל אחד ואחד³⁴. בנפשו פנימה, בביתו הפרטי, ועל-ידי זה – בכל הסביבה כולה, על-דרך ובדוגמת בית-המקדש שממנו "אורה יוצאה לעולם"³⁵.

ועניין זה נעשה על-ידי עבודתו בענייני התורה ומצוות, שכללותם תורה, עבודה (תפילה) וגמילות-חסדים, ג' העמודים שעליהם "העולם עומד"³⁶ ו"העולם קיים"³⁷, הן "עולם קטן זה האדם"³⁸, והן העולם כפשוטו, כולל ובמיוחד – על-ידי הקמת בתים מיוחדים³⁹, בתי תורה, בתי תפילה ובתי גמ"ח ככל מקום ומקום, ומה טוב – בית אחד הכולל ש"ששתם, בית משו"ש"⁴⁰, שיש בו כל ג' העניינים תורה, תפילה וגמ"ח, כולל – שנעשים חדורים בפנימיות התורה כפי

הקהל (בסיום שנת השמיטה) "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות... הקהל את העם האנשים והנשים וטף... למען ישמעו ולמען ילמדו גו'" (ויילך, לאי, ואילך, וראה בארוכה – מכתב ר"ח מרחשוון תשמ"ז, ובהנמקן שם).
 (27) אבות פ"א מט"ו, רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז, ועוד. וראה לקו"ת אמור להג.
 (28) משלי י"ב.
 (29) ראה לקו"ת תצא לו, רע"ג. הקדמת ארהאמ"צ לספרו דרך-חיים. סהמ"צ להצ"צ מצות תגלות מצורע. ובכ"מ.
 (30) ראה סוכה מט"ב.
 (31) תנאי שם.
 (32) להעיר גם מלקו"ד ח"ב בתחילתו (רהא, ואילך) בביאור דיוק הלשון "ויילכו לאהליהם שמחים וטובי לב", ולא "לבתיהם" – מכיוון שענייני עוה"ז אינם ביתו של יהודי, כי אם, דבר עראי, בדוגמת "אהלי".
 (33) תרומה כה,ח.
 (34) ראה ר"ח שער-האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשך עה"פ, של"ה חלק

ענייני חג הסוכות, השמטות והוספות, משמעות הביטוי "לא שמעתי"

ענייני חג הסוכות

ב'לוח השבוע', בגיליון תפ עמ' 18, כתוב אודות פתיחת מכסה הגג שעל הסכך, שיש לדאוג שישאר טפח פרוס כדי שלא תהיה שאלת 'אוהל' ביום-טוב. ויש להוסיף, שאפילו כשאין שאלת 'אוהל', מובא בקיצור שו"ע (סי' קלד ס"ח) מהמטה אפרים (סי' תרכ"ה סעיף כט) שראוי שיהיה המכסה פתוח בכניסת יום-טוב*.

ב'ניצוצי רבי' בגיליון תפא עמ' 11 מסופר, שכשנפסל האתרוג ע"י נפילת הפיטם, אמר הרבי 'הלל' עם האתרוג ללא פיטם. אולי היה זה בפעם השנייה, כי בפעם הראשונה שאירע הדבר הייתי נוכח בשעת מעשה. עמדתי ליד הש"ץ, הרה"ח ר' שניאור-זלמן דוכמן ע"ה. בסוף חזרת הש"ץ הלך הרבי ממקומו, ואמר לו: "צו-ווארטן. מען האט מיר גע'פסל'ט (או: פסול-געמאכט) דעם אתרוג [=להמתין. פסלו לי את האתרוג]", והלך לחדרו הק', ושלח את הרה"ח ר' מאיר שי' הארליג לביתו להביא את האתרוג של הרבנית, ואז הרבי חזר ועמד על מקומו ליד הסטענדרער, והמתין לאמירת הלל עד ש"ר"מ הביא את האתרוג.

גם באותה פעם, כמו באירוע המסופר ב'ניצוצי רבי', הרבי סירב לקבל אתרוג אחר (ואחרי התפילה, כאשר ביקשו לברך על האתרוג של הרבנית, ענה הרבי כי "אינו שלוי"). בזיכרוני, הרבי הסביר את הסיבה למה שרצה לברך דווקא על האתרוג של הרבנית, בכך שרצונו לברך על אתרוג שהיתה עליו הקדושה של היום הראשון, היינו שבירכו עליו ביום הראשון דווקא.

הרב שלום דובער חייקין, רב קהילת חב"ד, קליבלנד-אוהיו

הלולב והאתרוג של הרבי

אבקש בזה להבהיר מעט שני נושאי הלכה שהופיעו במדור 'ניצוצי רבי' בגיליון תפ"א, ואשמח אם המערכת, או אחד הקוראים, ישלים זאת:

א) ב'ניצוצי רבי' גיליון תפא עמ' 10 נאמר: "כידוע, יש בזה מחלוקת הפוסקים האם צריך לדעת מה יש מתחת לקליפה החומה, או שמכיוון שזה דרך גידולו, ואם הלולב סגור על-ידי הקליפה החומה – זה נקרא שהוא סגור. והרבי סבר שלולב סגור על-ידי הקליפה החומה נקרא לולב סגור, ובולוב כזה הרבי היה משתמש, והלולב שהקליפה שלו היתה הכי חומה והוא הכי סגור – אותו הרבי בחר".

בבית-יוסף (סי' תרמ"ה ד"ה נחלקה התימות) מביא את שיטת הגאונים, שלולב בעל שתי 'תימות' נפסל אם הסירו את הקליפה החומה המחברת ביניהן. והט"ז (שם ס"ק ד) הבין שלשיטתם

הערת המערכת:

(* באלף למטה שם ס"ק מ כתב: "יהטעם בזה, כדי שתחול הקדושה הנכנסת בתחילת ליל התקדש חג גם על הסוכה, העומדת מוכנה לקבל השראת הקדושה...", עיי"ש.

פרשת נח

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (ו,ט)

צדיק – צדקתו בקיום רצון ה' יתברך היתה באופן דתמים – בתמימות ובשלמות, במשך כל היום, לא רק בשעה שלמד והתפלל אלא גם בשעה שאכל ושתה וכו'.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

תמים היה בדורותיו (ו,ט)

בדורותיו: יש מרבתינו דורשים אותו לשבח – כל-שכן שאלו היה בדור צדיקים, היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי – לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם (רש"י)

כיצד אפשר לומר "אילו היה בדורו של אברהם", והרי נח חי בדורו של אברהם חמישים ושמונה שנה! כסימנו הידוע של האבן עזרא (כאן): "אברהם אבינו בן ג' כ"ח כאשר מת נח".

אלא: עד יציאת אברהם מחרן, בהיותו בן שבעים וחמש שנה, לא היתה צדקתו ידועה לבני דורו (ראה רש"י להלן יב,א). לכן לא שייך לומר שלגבי אברהם לא היה נח נחשב לכולם, כי העולם הכיר אז רק בגדולתו של נח ולא ידע כלל על גדולת אברהם. רק לאחר מיתת נח יצא טבעו של אברהם בעולם ואז אפשר לומר כי לגבי דרגת אברהם לא היתה דרגתו של נח נחשבת לכולם.

(משיחת כ"ק אדמו"ר, מוצאי שבת-קודש פרשת נח תשי"מ)

* * *

שני הפירושים הנ"ל ברש"י הם שתי דעות בגמרא (סנהדרין קח). רבי יוחנן סובר – "בדורותיו", ולא בדורות אחרים; ריש-לקיש חולק עליו ואומר – "בדורותיו" וכל-שכן בדורות אחרים.

דווקא ריש-לקיש מהפך בזכותו של נח, כי יש קשר מסוים בין דרגתו לדרגת נח. רמז לדבר: "ריש לקיש" בגימטריה תתק"ן (950), כמספר שני חיי נח, ככתוב (לקמן ט) "ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמישים שנה וימת".

(לקוטי לוי-יצחק, חלק א פרשת נח עמי כ"ג)

צוהר תעשה לתיבה (ו,טז)

נחיר תעביד לתיבתא (אונקלוס)

תיבה – היינו תיבות ואותיות התורה והתפילה.

"צוהר תעשה לתיבה" – יש להשתדל שאותיות התורה והתפילה יהיו מוארות ומאירות, על-ידי שמבטאים אותן בהרשג פנימי הבא מתוך התבוננות.

(כתר-ש"טוב – הוספות סימן ז דף 1)

שנתבארה בתורת חסידות חב"ד, בית-חב"ד⁴¹, אשר, על-ידי זה ממשיכים את אור הקדושה דבית-המקדש⁴² בכל העולם כולו, ועד שזוכים לבניין בית-המקדש השלישי⁴³. * * *

1. עניין נוסף המודגש בנוגע לעלייה לרגל, שיש להמשיכו בעבודה דכל השנה כולה – עניין האחדות:

גילוי השכינה בבית-המקדש פעל עניין של אחדות אצל כל ישראל⁴⁴ ש"כל הנשמות מתבטלים כנר בפני האבוקה... כל נר יחידי הדולק בסמוך לה הולך אורו ונכלל באור האבוקה והיו לאחדים ממש"⁴⁵. ואחדות זו – היו צריכים להמשיך על כל השנה כולה, היינו, שגם לאחר שכל אחד ואחד חוזר למקומו, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", יהיו במצב של אחדות.

ועל-דרך זה בזמן הזה, שבסיומה של תקופה שבה נמצאים כמה וכמה מישראל יחידו, יש להדגיש את הצורך בהמשכת עניין האחדות על כל הימים שלאחרי זה.

ובלשון הידוע⁴⁶ בנוגע לשמיני-עצרת

41 על-דרך צירוף ג' העניינים דחכמה, בינה, דעת, ולהעיר, שגם חכמה, בינה, דעת הם בג' הקווין ימין, שמאל ואמצע, כנגד ג' הקווין דתורה (קו האמצעי), תפילה (קו השמאל) וגמ"ח (קו הימין), וצירוף שלושתם יחד – חב"ד – הר"ע משולש".

42 לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים" (אבות שם).
43 לקו"ת ברכה צח, ב.
44 פרש"י אמור כג, לו. פנחס כט, לו. בחיי פינחס כט, לה.
45 סוכה נה, ב.

46 שיחת כ"ה תשרי תשמ"ו ביחודות הכללית לאורחים שיחיו. וראה גם לקו"ת ח"ב עמ' 433. ועוד.
47 להעיר, ששליטת העניין ד"פרידתכם" בנוגע לעצמו נוגע גם לכלל ישראל – כי (נוסף לזה שבכוחו של כאו"א להכריע את העולם כולו (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד), הרי) הפירוד שבו יכול לעורר, ח"ו, את הפירוד דכלל ישראל, על-דרך שמצינו בהלכה הכלל ד"חורו וגיעורו, ובפרט במין בנינו (ראה אנציק' תלמודית כרך יג) בערכו. וש"נ.

48 על-דרך פתגם הרה"ג ר' יוסף-יצחק בנו של אדמו"ר הצ"צ (וקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) שתפילה בציבור פירושה – "לצבור" את עשר כוחות הנפש (התמים) ח"ב ס"ע מה ואילך. לקו"ת ש"ח ב"ב עמ' 477 ואילך). וראה פירוש מהרז"ו לכו"פ פ"ד, א: התפילה עיקרה... אסיפת האברים והכחות אל הלב.

בין ההבנה והשגה בחב"ד שלו לרגש הלב (ענייניו של עמלק, מלשון "ומלק", ענייני ההפסק בין המוח ללב⁵¹), וכמו כן שלא היה הפסק בין המוחין שבראש המידות שבלב למעשה בפועל⁵², כי אם, באופן ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה⁵³, היינו, שכדי שיבא לידי מעשה יש צורך בגדלות דתלמוד ("גדול תלמוד").

(ב) ונוסף לזה, ההתאחדות עם הציבור, שעל-ידי זה ניתוסף עילוי גדול ביותר בכל ענייני העבודה, הן בנוגע לתפילה, תפילה בציבור, "הן אל-כבוד ולא ימאס"⁵⁴, הן בנוגע לתורה, "עשרה שושבים ועוסקים בתורה שכינה שרייה בנייהם"⁵⁵ והן בנוגע לצדקה, כללות כל המצוות⁵⁶, כפי שמבאר רבינו הזקן באיגרת הקודש⁵⁷ אודות העילוי ד"עסק התורה והמצוות בעשרה דווקא.

ועל-דרך זה בנוגע לכל שאר ענייני העבודה, כמבואר בדברי רבותינו נשיאנו בריבוי מקומות גדול מעלת האחדות בנוגע לעבודת האדם לקונו, ומהם: פתגם אדמו"ר האמצעי⁵⁸ שכאשר שני יהודים מתדברים

51 ראה תו"א ס"פ תצוה. ד"ה זכור בסה"מ תקס"ה (כ"ך א) וביאוריו. סידור עם דא"ח שער הפורים. סה"מ"צ להצ"צ מצוות זכירת מעשה עמלק. לקו"ש חב"א עמ' 195 ואילך. וראה גם סה"ש תש"ד עמ' 75. סה"מ תש"ט עמ' 34 ואילך.

52 הפסק בין הנשמה (הרוח) והגוף (המעשה). 53 קידושין מ"ב. וש"נ. רמב"ם פ"א ה"ג. פ"ג ה"ג. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וראה גם לקו"ש ח"ז עמ' 327. חז"ח עמ' 154. ועוד.

54 איוב ל"ה. ברכות ה, רע"א. שו"ע אדה"ז אור"ח ר"ס נב, וסו"ק קא.

55 אבות פ"ג מ"ו. וראה ד"ה עשרה שושבים תרפ"ח (תש"ח).

56 ראה ב"ב ט"א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. תניא פל"ו. תו"א יושב כ"ט. לקו"ת פ' ראה כ"ג. תצא לט"א. ובכ"מ.

57 סימן כג. וראה לקו"ש ח"ה עמ' 423 הע' 11. ועמ' 428 הע' 14. ועוד.

58 "היום יום" כ' טבת. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהרי"צ ח"ב עמ' עג. לקו"ד ח"ב

אודות פעולתם בנתינת הצדקה, היא – שהנהגתם היא באופן ד"הצנע לכת עם ה' אלוקיך". הרבי הסביר, כי הנהגה זו היא אמנם מעלה גדולה ביותר, אך מכיוון שאלו שנמצאים סביבו עלולים לחשוד בו כי איננו נותן כלל צדקה ואף ילמדו ממנו... לכן בהכרח לתת צדקה באופן גלוי ומפורסם, כדי ש"ממנו יראו וכן יעשו". מטעם זה, הוסיף הרבי,

"מצווה לפרסם עושי מצווה". ואם רצונו לזכות גם במעלת "הצנע לכת" – יכול להוסיף "כהנה וכהנה" באופן ד"הצנע לכת", מלבד מה שנותן בגלוי ובפרסום.

ישות בלי עשייה

בימי ה'סליחות' שנת תש"ז (אגרות-קודש כרך יג עמ' תצב) כתב הרבי לאחד החסידים:

...במה שכותב שהפעולות והפרסומות וכיוצא בזה יכולות (ואפשר כבר גורמות) רגש של ישות וכיוצא בזה – ידוע פתגם אדמו"ר האמצעי: א ציבעלע מעג פון דיר ווערן, אבער חסידות זאלסטו חזרין [=יכול אתה להיעשות בצל, אך חסידות עליך לחזור ברבים]. ובפרט שבעוונותינו הרבים, אצל כמה – רגש הישות ישנו, אבל פעולות אינן. ומסיימים בטוב.

תועלת כפולה בפרסום

בחורף תש"ז התקיימה בטורונטו חגיגת נשי ובנות חב"ד. באיגרת שכתב הרבי לרבנית

שוחט, ממארגנות האירוע, כתב לה בין השאר (אגרות-קודש כרך יב עמ' שסט):

(א) על אתר, הרי זה ישמש מעין הכרת תודה לכל הפעילות בהחגיגה, וכיוון שיהיה מקום להזכירן בשמותיהן וכו'. וגם בזה יש מקום לקיום מאמר רז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה, שיתרבה מספר החברות.

(ב) בשאר סניפי אגודות נשי ובנות חב"ד, והנשים החרדיות בכלל, כשיקראו דברי התעוררות שנאמרו בהחגיגה, בוודאי יתעוררו גם הן לפעול בכיוון זה, ואפשר נכון גם-כן להכניס להחבורת פוטוגרפיות מהחגיגה אם ישנן.

מעניין לעניין באותו עניין – בשנת תשד"מ (יומן 'רישומה של שנה' עמ' 113) כותב הרבי להנהלת נשי ובנות חב"ד בניו-יורק:

כדאי שעל-כל-פנים בקשר להיותר חשובות דהפגישות וכו' יצא לאור חוברת שתכלול דברי תורה (קדימה בעניין שהזמן גרמא) זמן הדלקת נרות (והבדלה), על-דבר נשי ובנות חב"ד – שירצו לקחתה למזכרת ולקישוט בפינת הספרים שבבית, או גם מתנה לחברות כו' אזכיר על הציון על כל הנ"ל.

מהדרים ב"מצווה לפרסם"

הרבי העלה על נס ("ותבוא עליהם ברכה") את נוהג המדינה (ארצות-הברית) לפרסם כל עניין שבקדושה, לפרסם עושי מצווה וכיוצא-בזה, שעל-ידי זה מרחיבים את האפשרות שעוד כמה וכמה יהודים יצטרפו לעשות דברים טובים (י' בשבט תשי"ד – 'תורת-מנחם – התוועדות' כרך יא עמ' 23). בהקשר זה הוסיף בנימה מחוייכת:

עניין הפרסום – בארצות-הברית עומד בראש כל דבר... עוד לפני שיודעים אם מדובר אודות "עושי מצווה" אם לאו, מקיימים לכל לראש את ה"מצווה לפרסם", או עניין אחר....

נגד "פרסומת זולה"

במכתבו של הרבי מא' שבט תשי"ב (אגרות-קודש כרך ה עמ' קעט) כותב הרבי לגאון החסיד הרב שלמה-יוסף זווין ז"ל:

הנתיי לקרות בהמצופים למכתב מ"יב חשוון, על-דבר מה שהיה בהעיתון בנוגע להתוועדות דשמחת בית-השואבה, וכן בנוגע להתוועדות דנשי חב"ד והשייכות אליהן, ובטח גם להבא יתאמצו בכגון דא, ונוסף על העבודה עצמה, וישתדל בפרסום, ובאופן המתאים דווקא, היינו בלא פרסום זול, וכידוע מתשובת הרשב"א שמצווה לפרסם עושי מצווה כיוון שעל-ידי זה אפשר להמשיך עוד אחרים וכהעניין דקנאת סופרים תרבה חכמה.

ובאגרת נוספת אליו (אגרות-קודש כרך ט' עמ' רנו) מזכיר הרבי פעם נוספת את הצורך לשמור על פרסום מכובד ולא "זול". באגרת שולל הרבי הצעה הקשורה בנסיעת הרב זווין לארה"ב (כנראה בקשר לאנציקלופדיה התלמודית). הרבי מנמק זאת:

ובודאי ידועה לו הפירסומת הזולה הנהוגה במדינה זו, אשר לצערנו הגדול הנה חדרה גם לאוהלה של תורה וכו', ולא רק בתמכין דאורייתא, אלא גם כו', ואשרי האיש אשר ביכולתו להשתמש מזה... אף גם אם מבטיחים שיישמרו מצורה מופרזת של הפרסומות הנה ברובא דרובא אי אפשר

לקיים הבטחה בזה, כי אתית לקרוא אזלת בנימוסא...

ענוה שלא במקומה

אחד האנשים שפעל רבות בהפצת היהדות והמעיינות בשקט ובצניעות האופיינית לו הוא הרה"ח ר' שלמה קופצ'יק ז"ל, שהתגורר בקריית-אטא ופעל רבות בשליחות הרבי (אף שלא נשא בתואר רשמי של 'שליח').

באגרת מ"ט בסיוון תש"ז (אגרות-קודש כרך יג עמ' ריט), כותב לו הרבי דברים שמהם ניתן ללמוד רבות על גישתו של הרבי לגבי סוגיית הפרסום. אחד העיקרים בגישה זו של הרבי אומר כי אם פרסום עושה המצווה יוסיף ויסייע להפצת תורה ויהדות, חייבים לפרסם. וכך כותב לו הרבי:

במענה על מכתבם מ"ד סיוון, נעם לי לקרות בו שהשתתף בפועל בחלוקת מצה שמורה. אף שלפלא סיומו בסעיף זה שכמעט לא נודע שזה בא ביוזמתו, כי זהו עניויות שלא במקומו, ובודאי שלו היה נודע שפעולה זו שייכת אליו והוא הגורם, היה זה מביא שישמעו לדבריו ולתעמולתו על-דבר לימוד תורת החסידות והליכה בהדרכותיה ומנהיגה וכו'.

ומוסיף הרבי וכותב:

ואף שאין צועקין על העבר, כותב הנני בזה כיוון שבודאי מזמן לזמן מזדמנים עניינים כגון דא, ודעתי בהנהגה הוא כני"ל, וכידוע מאמר הרה"צ הרה"ג הרה"ח ר' הלל ז"ל מפארישט, שכל מה שעושה הוא כדי שיוקלט אצלו בטוב עניין חסידותי, ועל-דרך זה בדורנו עקבתא דמשיחא שביאתו תלוי בהפצת המעיינות, הרי זה צו השעה לצלל כל הזדמנות וכל עניין לתועלת ההפצה האמורה, ובפרט הנמצא במקום שאין שם איש עוסק בזה.

לתת בפרסום ולהוסיף בסתר...

שיחה מיוחדת השמיע הרבי בפסח שני שנת תשמ"ז ובמהלכה ('תורת-מנחם – התוועדות' תשמ"ז כרך ג' עמ' 253-255) התייחס גם לטוענים שהסיבה לכך שלא יודעים

חודש המסוגל לבניין בית-המקדש השלישי

כיצד משתתף כל אחד ואחד בבניין בית-המקדש?

מסופר במלכים (א' ו, לח) שבניין בית-המקדש הראשון על-ידי שלמה המלך היה במשך זמן ארוך – "ויבנהו שבע שנים", וסיומו היה בחודש חשוון: "ובשנה האחת-עשרה בירח בול הוא החודש השמיני כילה הבית לכל דבריו ולכל משפטיו".

וזהו ההוראה הנלמדת מסיפור התורה שבניין בית-המקדש נסתיים בחודש חשוון – עד כמה צריכים לייקר ולהעריך את הזמן דחודש חשוון, מפני היותו חודש שישנה בו ברכה מיוחדת ונעלית ביותר – חודש שבו זכו בני ישראל לסיים את בניין בית-המקדש.

ומובן שזהו עניין השייך לכל אחד ואחד מישראל – כי בניין בית-המקדש על-ידי שלמה המלך (לאחרי ההכנה שהיתה על-ידי דוד המלך) היה בעזרתם ובהשתתפותם של כל ישראל, בדוגמת המשכן שנבנה על-ידי משה רבינו (לפני הכניסה לארץ) שהשתתפו בו כל בני ישראל על-ידי נדבותיהם עבור בניין המשכן.

ומכיוון שבחודש חשוון נסתיימה פעולתם של בני ישראל בבניין בית-המקדש הראשון – מובן, שחודש חשוון הוא מסוגל ביותר לבניין בית-המקדש השלישי.

ובזה יכול (וצריך) להשתתף כל אחד ואחד מישראל – על-ידי זה שהוא מוסיף בכל ענייני קדושה, הוספה בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לסביבה כולה, כלומר, שהוא מפיץ את אור הקדושה בכל הסביבה כולה [שוהו עניינו של "בית-המקדש" – בית קדוש, שממנו מתפשטת ונמשכת קדושה בעולם כולו], וזהו ההכנה המתאימה לבניין בית-המקדש השלישי. [...]

נוסף על האמור לעיל אודות כללות חודש חשוון – ישנם בחודש חשוון ימים מיוחדים שהם מסוגלים ביותר לכל הנ"ל: שבעה בחשוון: ז' חשוון הוא היום שבו היה מגיע ה"אחרון שבישראל לנהר פרת", בלכתו מירושלים (לאחרי שעלה לרגל) לשוב לביתו.

[...] ולכן, כאשר מגיע התאריך ד' חשוון, הרי זה מזכיר ומעורר לכל אחד ואחד מישראל שזה הזמן שבו צריכים להתחיל לפרק את המטען הרוחני שנאסף במשך חודש תשרי, החל מהעניין ד'תמליכוני עליכם" (בראש-השנה) ועד לכללות עניין השמחה ("זמן שמחנתנו") – על כל השנה כולה.

המישה-עשר בחשוון: בט"ו חשוון "קיימא סיהרא באשלמותא", כלומר, שלאחרי מולד וחידוש הלבנה בראש-חודש, הרי היא הולכת וגדלה עד שהיא מאירה בשלימותה ובמילואה בט"ו בחודש. והנה, כאשר מקדשים את הלבנה החל מיום השביעי בחודש (ז' חשוון) אומרים: "שהם – בני ישראל – עתידים להתחדש כמותה", כלומר, אף-על-פי שעדיין הלבנה אינה במילואה ובשלימותה (שהרי משתדלים לקדש את הלבנה בזריונות – החל מיום ז' בחודש, לפני מילוי הלבנה), יודעים שמיום ליום נוסף באור הלבנה, עד למילוי הלבנה בשלימותה בט"ו בחודש. ועל-דרך זה בנוגע לבני ישראל "שהם עתידים להתחדש כמותה" בגאולה העתידה.

משיחה ליצבאות השם, ב' במרחשוון ה'תשמ"ג, 'תורת-מנחם – התוועדות' ה'תשמ"ג כרך א עמ' 409-411 – בלתי מוגה

שבת-קודש פרשת נח - זמן לחשבון צדק

'חזקת כשרות' היא לגבי הזולת, לא בנוגע לעצמו

"שבת נח" היא שבת כללית – להיותה השבת הראשונה שבה נשלמת העבודה דששת ימי המעשה ('ויכולו השמים והארץ וכל צבאם') דשבוע הראשון, שכולל כל השבועות שבמשך השנה. [...] על-פי האמור לעיל שבשבוע דפרשת נח כלולה העבודה דכל השנה כולה כפי שהיא בפועל, מובן, שיום השבת קודש פרשת נח הוא הזמן המתאים לחשבון צדק של העבודה בפועל דהשנה החדשה שנמצאים כבר בתוכה – לבחון כל פרטי ענייני העבודה דששת ימי המעשה ודיום השבת (הכוללים כל ימי השבוע דכל השנה), על מנת לתקן ולהשלים כל ענייני העבודה בפועל בתכלית השלימות.

ויש לומר, שעשיית החשבון צדק בשבת פרשת נח על השבוע הראשון של העבודה בפועל, צריך להיות באופן המתאים לתוכנה של העבודה בפועל – שעיקרה ותכליתה לגלות בעולם דרגת האלוקות שלמעלה מהעולם, "הוי' הוא האלוקים"...

ובהקדמה: הכלל ש"כל ישראל בחזקת כשרות" הוא (בעיקר) בנוגע להזולת (כפי שמצינו להלכה בנוגע לעדות וכיוצא בזה), אבל בנוגע לעצמו, אין לסמוך על "חזקת כשרות", אלא צריך לבחון (מזמן לזמן) מעמדו ומצבו על-ידי עשיית חשבון צדק בנוגע לכל פרטי ענייניו במחשבה, דיבור ומעשה, ולקבל על עצמו לתקן ולהשלים העניינים הדורשים תיקון ושלימות, ועוד הוא העיקר, לתקנם ולהשלים במעשה בפועל, ש"המעשה הוא העיקר".

הדגשה מיוחדת על תיקון עניינים שבין אדם לחבירו

והתיקון במעשה בפועל נוגע ושייך להתשובה עצמה – דאף ש"עיקר התשובה בלב", וכהפסק-דין בגמרא שעל-ידי הרהור תשובה נעשה צדיק (ויתירה מזה: "צדיק גמור"), הרי זה מפני שהרהור תשובה שכלב הוא באופן שכולל (בכוח) ההמשך שלאחרי זה עד למעשה בפועל (שהוא העיקר).

ועניין זה מודגש יותר בתשובה על עניינים שבין אדם לחבירו (שבהם מודגשת יותר פעולת התורה בעולם) – ש"אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו", כמו שכתוב, "והשיב את הגזילה אשר גזל". ולדוגמא בגזילה בדקות, ש"נתן לו (שלום) ולא החזיר (שלום)... גזילת העני בכתיכם", גם כשהסיבה שלא החזיר לו שלום היא מפני שהיה עסוק וטרוד בענייני של מצווה (וייתכן שבגלל זה לא הבחין בו), ובוודאי שלא התכוון לפגוע בו ח"ו, מכל מקום, כיוון שבפועל היתה לחבירו נפילת הרוח, צריך לפייסו ולרצותו.

[ולהעיר, שעניין זה יכול (וצריך) להיות גם ביום השבת, ובפרט שיום השבת הוא זמן המוכשר ומסוגל ביותר להוסיף באהבת ישראל ואחדות ישראל, כפי שמצינו בהלכה לענייני השתתפות בסעודה עם חבירו ביום השבת, ומודגש גם במנהג ישראל דהכנסת-אורחים ביום השבת].

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת נח, ד' במרחשוון ה'תשנ"ב,
יתורת-מנחם – התוועדות ה'תשנ"ב כרך א עמ' 220-222)

מפרסמים עושי מצווה

"רואים במוחש שהפירסום בכל ענייני קדושה מביא לידי תועלת והוספה מרובה", אמר הרבי לבעל 'פני מנחם' מגור זצ"ל ׀ הרבי מיצר על העדר פרסום שמו של אחד החסידים שעסק בחלוקת מצה שמורה ואף מכנה זאת "ענווה שלא במקומה" ׀ מצד שני, הרבי מזהיר מפני "פרסום זול" ופרסום שיכול להזיק לעצם העניין ׀ על פרסום ופרסומת

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

רק כאשר ברור שלא יבוא מזה קלקול להעניין שעוסקים בו.

הפרסום מעורר ומועיל

בשנת תשר"מ ביקר הגאון רבי פינחס-מנחם אלתר זצ"ל (לימים האדמו"ר בעל "פני מנחם" מגור) אצל הרבי. השיחה עסקה בין השאר בענייני הסיורים לתלמוד הירושלמי (לימוד שהנהיג אחיו, בעל ה"לב שמחה" זצ"ל). הרבי אמר כי היה טוב ונכון לערוך "סיורים" בפרסום גדול, מכיוון שעל-ידי זה יתפרסם יותר כל הרעיון כולו. הרבי הוסיף ואמר:

בזמן האחרון בכלל אוהב העולם "פרסומת"... ובפרט בי"א ארצות-הברית", ולכן, כאשר חסר בפרסום הדבר, הרי זה יוצר רושם שיש חיסרון בדבר.

בהמשך הוסיף ואמר:

רואים במוחש שהפרסום בכל ענייני קדושה מביא לידי תועלת והוספה מרובה, ולא רק בממון... אלא אפילו בגוף ובנפש. ובפשטות – ישנם יהודים רבים שלולי הפרסום לא היה הדבר מעורר אצלם שום רושם, ואילו על-ידי הפרסום – מתעוררים גם הם להשתתף בדבר של קדושה.

האם יש לפרסם "עושי מצווה", או שעדיף שיישארו בסתר? כך סיכם הרבי (י' בשבט תשי"ד – 'תורת-מנחם – התוועדות' כרך יא עמ' 21) את עמדתו בעניין:

בנוגע להפירסום על-דבר הפעולה שלו בעניין זה – הנה: במקום שהפרסום יכול להביא תועלת... יגרום "ליקנאת סופרים", שאחרים יעשו כמותו – או צריכים לפרסם; במקום שאין תועלת בהפרסום – יש להתייחס לכך באופן שיאם לא יועיל לא יזיק;

אבל במקום שיש חשש שהפירסום שהוא המתעסק בהדבר עלול לגרום חלישות אצל מישהו אחר – הנה בנוגע לפועל צריך לעסוק בזה ביתר שאת וביתר עוז, אבל ללא פירסום.

ומעלה יתירה כאשר ההתעסקות היא ללא פרסום – שאז ההתעסקות היא ללא פניות!

ועם זה הדגיש הרבי, שלכל הפחות **בנוגע לפועל** לא יהיה נוגע לו הפרסום, השכר והיישר-כוח וכו'. וגם אם לא ייבחר ל"יושב ראש", "טשעראמן", "נשיא", ושאר תארי כבוד – אף-על-פי-כן יעסוק בכל כוחו ועוצם ידו שיבוא הדבר לידי פועל.

בהודמנות נוספת (שבת-קודש פרשת ויקהל – שם עמ' 108-109) ציין הרבי שדברי הרשב"א "מצווה לפרסם עושי מצווה", הרי זה